

Institut za zdravlje i sigurnost hrane Zenica
Zavod za javno zdravstvo
Služba za školsku higijenu

Ministarstvo za obrazovanje, nauku,
kulturu i sport ZDK
Ministarstvo zdravstva ZDK

ŠKOLA I COVID-19

Zenica, august 2020.

ŠKOLE I COVID-19
- ANALIZA RIZIKA -

Postavljanje ciljeva

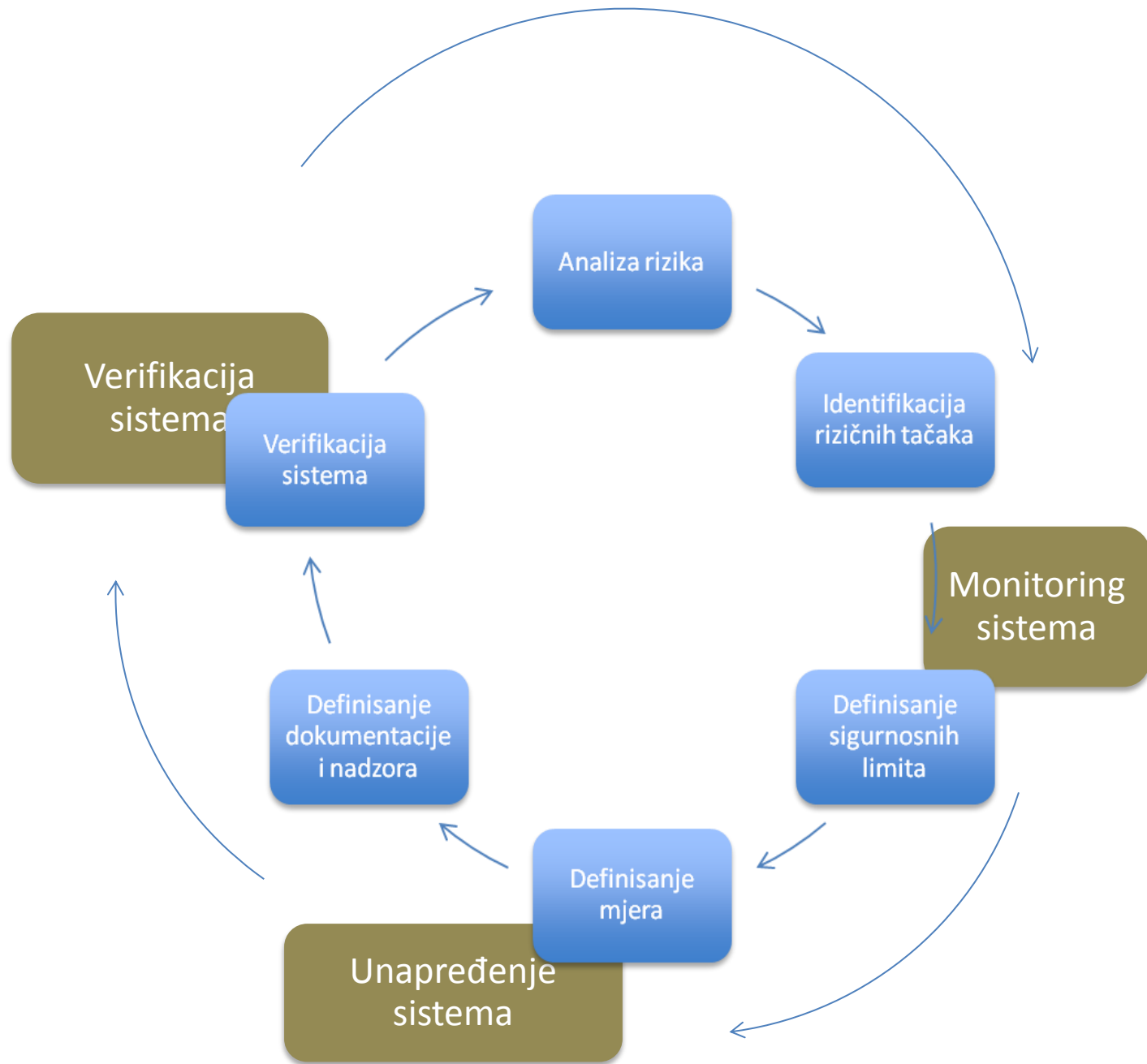
- **OPĆI CILJ**: Smanjiti vjerojatnost širenja COVID-19 u odgojno-obrazovnim ustanovama – generano, zadatak svih u sistemu
- **SPECIFIČNI CILJ**: Smanjiti rizik od pojave **nepovoljnih događaja** u školama koji mogu dovesti do širenja COVID-19 – odnosi se specifično na škole
- **FOKUS AKTIVNOSTI** : Ono što se može uraditi u školi

Suština pristupa

- Organizaciju rada koja omogućava odvijanje nastavnog procesa, sa prihvatljivim nivoom rizika od širenja COVID-19, **provode ŠKOLE** uz stručnu podršku Instituta.

Osnovne postavke

- Identificirati potencijalni rizik od pojave nepovoljnog događaja
- Identificirati gdje i kada se najvjerojatnije može pojaviti nepovoljan događaj (rizične tačke)
- Definisati sigurnosne limite (broj djece na nekom mjestu, vrijeme zadržavanja, trajanje časa, blizina kontakta...)
- Definisati metod monitoringa uspostavljenih limita
- Definisati mjere (korektivne akcije) za smanjenje rizika i mjere kod prekoračenja postavljenih limita
- Definisati sistem vođenja i čuvanja dokumentacije
- Verifikacija sistema

- Cijeli ovaj sistem se analizira i postavlja na tri nivoa (pravca):
 - konceptualnom;
 - strukturnom;
 - operativnom.

- **KONCEPTUALNI NIVO** – odnosi se na lokaciju objekta, građevinsku izvedbu i prostor
- **STRUKTURNI NIVO** – odnosi se na unutrašnje uređenje i izbor opreme
- **OPERATIVNI NIVO** – odnosi se na praktičnu provedbu higijenskih mjera

Analiza rizika

ŠTA MOŽE KRENUTI LOŠE

???

- Identificirati rizik (pojava nepovoljnog događaja) koji može imati uticaj
- Utvrditi koliko je rizik vjerovatan
- Utvrditi na koji nivo rizika će se reagovati
- Utvrditi mjere koje bi se morale poduzeti kada nastupi nepovoljni događaj

Identifikacija rizičnih tačaka

- Utvrditi mjesta (tačke) gdje postoji najveći rizik od pojave nepovoljnog događaja
- Utvrditi stepen rizika na tim rizičnim tačkama
- Utvrditi mogućnost reagovanja kod pojave nepovoljnog događaja

Definisanje limita

- Definirati sigurnosne limite (broj djece na nekom mjestu, vrijeme zadržavanja...)

Monitoring

- Definisati način nadzora nad funkcionisanjem sistema unutar prihvatljivog rizika
- Definisati dokumentaciju za monitoring

Mjere

- Definirati mjere koje se poduzimaju u cilju preveniranja nepovoljnog događaja: šta, kad i ko treba nešto uraditi
- Definirati mjere koje se poduzimaju kada dođe do nepovoljnog događaja: šta, kad i ko treba nešto uraditi
- Fokusirati se na mjere koje su **provodive**

Dokumentacija

- Definisati koja dokumentacija se vodi (šta se zapisuje)

Verifikacija sistema

- Dokazati da uspostavljeni sistem funkcioniše (analizirati, testirati, uraditi vježbu...)

Poboljšanje sistema

- Sistem na početku ne mora biti idealno postavljen – on se treba kontinuirano poboljšavati

**UVODNE NAPOMENE
O PROCEDURI ZA RAD ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA U
KONTEKSTU COVID-19**

Cilj Procedure

- Proljeće 2020. godine donijelo je mnoge promjene u društvu općenito, pa tako i u obrazovnom sistemu.
- Cilj ovih preporuka je obezbijediti normalno funkcionisanje obrazovnog sistema u školskim objektima, obezbjeđujući biosigurnost i adekvatnu zaštitu zdravlja kako učenika i studenata, tako i nastavnog osoblja i svih zaposlenika.

Reference za Proceduru

- Zaključci domaćih relevantnih kriznih štabova
- WHO
- UNICEF
- Federalno ministarstvo zdravstva
- Zavod za javno zdravstvo FBiH
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo,
- Nastavni zavod za javno zdravstvo “Dr. Andrija Štampar”
- Institut za javno zdravlje Srbije “Dr. Milan Jovanović Batut”
- Institut za zdravlje i sigurnost hrane Zenica

Namjena Procedure

- Donosiocima odluka
 - MONKS ZDK
 - Pedagoški zavod Zenica
- Menadžmentima i zaposlenicima osnovnih i srednjih škola i UNZE
- Učenicima i studentima
- Roditeljima/starateljima

Odvijanje nastavnog procesa u kontekstu COVID-19

1. Nastava u učionicama uz prisustvo svih učenika ukoliko je prostor u kojem se odvija nastava adekvatan, a ukupan broj učenika takav da je moguće poštivanje svih mjera zaštite i fizičke distance;

Odvijanje nastavnog procesa u kontekstu COVID-19

- 2. Nastava u učionicama uz smanjenje broja učenika na 50% ukoliko brojnost razreda ili grupe učenika i/ili veličina učionice kapacitetom ne zadovoljavaju predviđene mjere;

Odvijanje nastavnog procesa u kontekstu COVID-19

→ 3. Kombinovana “online – uživo” nastava;

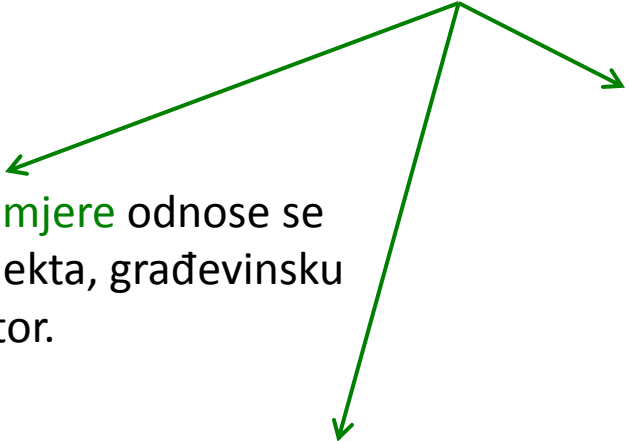
Odvijanje nastavnog procesa u kontekstu COVID-19

- 4. Isključivo “online” nastava u slučaju pogoršanja epidemiološke situacije i procjene struke da je takav način rada jedini mogući;

Biosigurnosne mjere

- Biosigurnosne mjere se primjenjuju radi smanjenja rizika unosa infekcije (bakterije, virusi i drugi mikroorganizmi, a u smislu ovih preporuka SARS-CoV-2 virus) u životnu i radnu sredinu ljudi.

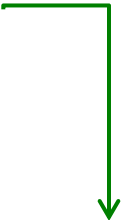

Konceptualne mjere odnose se na lokaciju objekta, građevinsku izvedbu i prostor.

Strukturne mjere predstavljaju unutrašnje uređenje i izbor opreme.

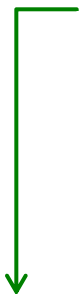
Operativne mjere

podrazumijevaju praktičnu primjenu higijenskih mjera kroz primjenu DDD-a, lične higijene, kontrole sanitarnog statusa i zdravstvenog stanja zaposlenika, te održavanja higijene radnog prostora, uključujući radno mjesto i druge prostorije koje zaposlenici, učenici i studenti tokom rada koriste.

Operativni krizni tim i operativne biosigurnosne mjere

- Na nivou odgojno-obrazovne ustanove tim od npr. tri zaposlenika među kojima mora biti osoba koja ima odgovornosti i ovlaštenja da donosi odluke, koji bi detaljno razradio operativne mjere u svrhu sprečavanja unosa zaraze, a koristeći Proceduru.

Operativne biosigurnosne mjere

Segment djelovanja	Zahtjev: Reducirati širenje sa bolesne na zdravu osobu	Zahtjev: Smanjiti rizik da se zdrave osobe zaraze
 <u>OKOLIŠNI SEGMENT</u> Akcije koje će se poduzeti: 1. kako spriječiti unos zaraze, 2. kako kontrolisati ulaz i izlaz iz ustanove.	<ul style="list-style-type: none">- Ohrabriti osobe koje su bolesne da ostanu kod kuće.- Ukoliko je nemoguće, osobe ne smiju posjećivati visokofrekventna mjesta.- Osobama će biti obezbijeđena odgovarajuća zaštitna oprema, osigurat će se fizičke i dezinfekcione barijere.	<ul style="list-style-type: none">- Kontinuirano podsjećati ljude da obrate pažnju na rane znakove i simptome bolesti.- Osigurati jednostavan pristup sredstvima za higijenu ruku.- Poboljšati održavanje prostorija i kruga objekta uz korištenje standardnih sredstava za čišćenje, pranje i dezinfekciju.- Osigurati kante za iskorištene maramice, maske i rukavice.

Operativne biosigurnosne mjere

Segment djelovanja	Zahtjev: Reducirati širenje sa bolesne na zdravu osobu	Zahtjev: Smanjiti rizik da se zdrave osobe zaraze
<p data-bbox="28 311 67 621">→ ↓</p> <p data-bbox="102 468 643 506"><u>ORGANIZACIJSKI SEGMENT</u></p> <p data-bbox="102 525 579 678">Mjere koje će prilagoditi svakodnevne aktivnosti trenutnom stanju:</p> <ol data-bbox="102 696 643 963" style="list-style-type: none">1. definisati kretanje i mjere zaštite unutar ustanove,2. definisati eksterne kontakte sa dobavljačima, partnerima itd.	<p data-bbox="689 468 1240 678">Educirati zaposlenike o znakovima i simptomima kako bi se promovisalo rano prepoznavanje bolesti.</p> <p data-bbox="689 696 1240 849">Postupati po proceduri za rad sa osobama koje imaju simptome.</p> <p data-bbox="689 868 1240 1021">Ohrabriti osobe sa simptomima da ostanu kod kuće.</p> <p data-bbox="689 1039 1240 1192">Raditi u smjenama, organizovati pauze za ručak u intervalima.</p> <p data-bbox="689 1210 1240 1306">Održavati fizičku distancu i higijenu.</p>	<p data-bbox="1277 468 1827 678">Educirati osoblje o znakovima i simptomima u cilju ranog prepoznavanja oboljenja.</p> <p data-bbox="1277 696 1827 963">Razmotriti mogućnost limitiranog broja osoba u objektu i prostorijama kako bi se socijalna interakcija svela na minimum.</p>

Operativne biosigurnosne mjere

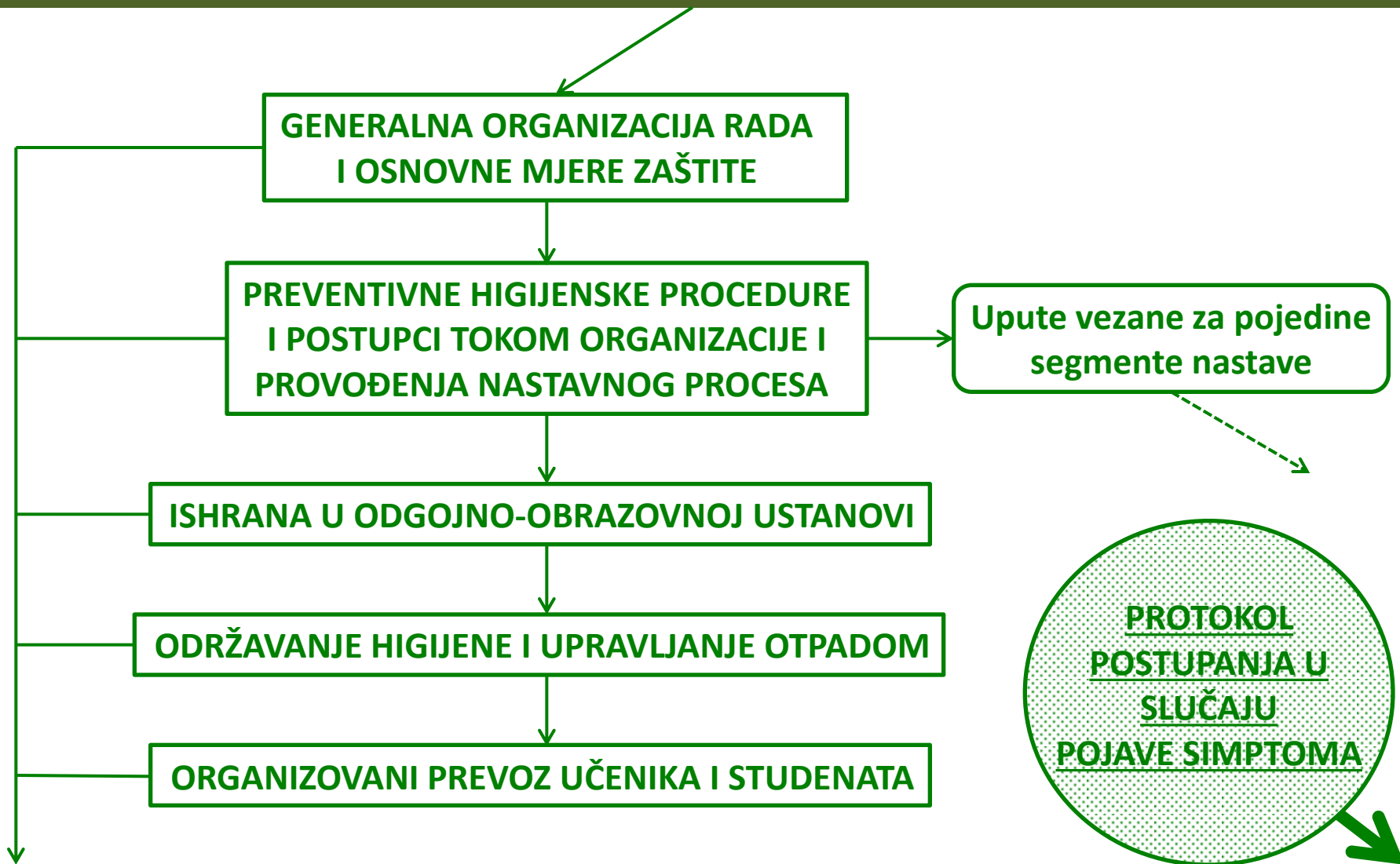
Segment djelovanja	Zahtjev: Reducirati širenje sa bolesne na zdravu osobu	Zahtjev: Smanjiti rizik da se zdrave osobe zaraze
<p><u>INDIVIDUALNI SEGMENT</u></p> <p>Akcije koje će se individualno poduzeti kako bi se svakodnevno ponašanje prilagodilo trenutnom stanju.</p>	<p>Osobe sa simptomima trebaju nositi zaštitnu masku ukoliko su interakcije sa drugim osobama neizbježne.</p> <p>Obavezno je provođenje higijenskih mjera od strane svih zaposlenika.</p>	<p>Kontinuirano napominjati zaposlenike na važnost lične higijene, pranja ruku i izbjegavanja dodirivanja lica.</p> <p>Ukoliko je rizik za kontakt sa osobom koja ima simptome neizbježan, potrebno je svim zaposlenicima osigurati zaštitne maske.</p>

Rizične tačke

- Mjesto ulaska/izlaska;
- Kretanje po objektu radi promjene učionice i radnog prostora;
- Odmori i pauze, okupljanje učenika i studenata u holovima;
- Kuhinje, trpezarije, ishrana učenika, studenata i zaposlenika;
- Kontakti zaposlenika u zajedničkim prostorima (npr. zbornica);
- Boravak velikog broja učenika i studenata u jednoj učionici;
- Odlazak u toalet;
- Korištenje garderobera, svlačionica, mjesta odlaganja obuće;
- Biblioteke, čitaonice i zajedničke prostorije za veći broj osoba;
- Spavaonice i organizacija produženog boravka;
- Ubrzano duboko disanje kod sportova, kontaktni sportovi;
- Korištenje duhačkih instrumenata ili pjevanje;
- Veliki broj osoba u zatvorenim, na otvorenim terenima, igralištima;
- Administrativni poslovi i kontakti koji se tada ostvaruju.

**PROCEDURA ZA RAD ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA
U KONTEKSTU COVID-19**

PROCEDURA ZA RAD ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA

PROCEDURA ZA RAD ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA

- Prenamjena ustanove – dezinfekcija
- Plan organizacije i rada
- Zdravstveni radnik ustanove
- Dez-barijere za noge
- Dez-barijere za ruke
- Fizičko udaljavanje
- Maska za lice i rukavice
- Kontinuirana higijena i dezinfekcija ruku
- Dezinfekcija mobitela
- Kontinuirana edukacija o aktuелnoj situaciji

- **Fizičko udaljavanje od 1,5 metar**

- u što većoj mjeri
- zaposlenici u odnosu na druge zaposlenike (npr. zbornica)
- između nastavnog osoblja i učenika i studenata
- između učenika i studenata
- sastanci, dogovori i edukacije
- treba očekivati da će kod provedbe ovih mjera kod mlađe djece neminovno dolaziti do određenih odstupanja zbog uzrasta

- **Maske za lice, viziri i rukavice**

- zaštitnu opremu koristiti racionalno prema logičkoj procjeni potrebe
- nošenje rukavica nije preporučljivo, prednost se daje učestalom pranju i dezinficiranju ruku
- svi zaposlenici tokom rada trebaju nositi zaštitnu masku preko usta i nosa
- djeca rane školske dobi mogu da nose masku ukoliko je sigurno da će tu masku prihvatiti i da je neće konstantno dodirivati
- stariji učenici i studenti treba da nose maske konstantno
- u oblasti početnog čitanja i pisanja, učenici prvog razreda osnovne škole nose vizire na časovima b/h/s jezika i književnosti, a također i učenici trećeg razreda prilikom usvajanja drugog pisma i prvog stranog jezika, kao i nastavnici u ovim situacijama

- **Skidanje zaštitne maske** privremeno je dozvoljeno:
 - prilikom bavljenja sportskim i fizičkim aktivnostima
 - na časovima muzičke kulture prilikom pjevanja
 - ukoliko nošenje zaštitne maske ugrožava ili narušava zdravstveno stanje osobe koja je nosi (oboljenja respiratornog sistema isključujući COVID-19, alergijske reakcije, i sl.)
 - prilikom konzumiranja jela i pića
 - ukoliko postoje barijere poput pleksigasa koje osiguravaju fizičku prepreku između osoba

Fizička pregrada između učenika u klupi

Primjer jednog od mogućih rješenja

Cijena pleksiglasa 22 KM/m²

Tabla dim 2050x3050 mm

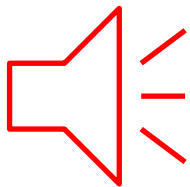
132 KM

Pregrada 600x700 mm

Od jedne table 15 pregrada

8,8 KM po pregradi

- Preporučuje se da odgojno-obrazovna ustanova vodi evidenciju učenika koji imaju hronično nezarazno oboljenje i učenika čiji roditelji/staratelji ili članovi domaćinstva imaju hronično nezarazno oboljenje, te da se preventivne higijenske mjere maksimalno dosljedno provode u ovim slučajevima.
- Određene nastavne aktivnosti koje nose veći rizik za obolijevanje od COVID-19, preporučuje se da ovi učenici izvode u smanjenom obimu ili ne izvode, što ne znači da neće biti prisutni na nastavi (u skladu sa ovom Procedurom, neki aspekti nastave tjelesnog odgoja, muzičke kulture, generalno kretanje po ustanovi, povećani oprez tokom odlaska u toalet i sl.).

Posebnu pažnju na provođenje mjera (maska, distanca, pranje i dezinfekcija ruku) trebaju obratiti nastavno osoblje i zaposlenici **koji rade u dvije ili više** odgojno-obrazovnih ustanova paralelno.

PROCEDURA ZA RAD ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA

**PREVENTIVNE HIGIJENSKE PROCEDURE
I POSTUPCI TOKOM ORGANIZACIJE I
PROVOĐENJA NASTAVNOG PROCESA**

- Organizacija rada s učenicima/studentima
- Pratlja učenika nižeg uzrasta
- Ulazak u ustanovu (epidemiološki upitnik)
- Postupanje po ulasku u ustanovu
- Kretanje po ustanovi
- Ograničen broj zaposlenika
- Odgovorno ponašanje izvan ustanove

- Karakteristike prostora za odvijanje nastave
- Organizacija sjedenja u školskim klupama
- Broj učenika/studentata u razredu/grupi
- Trajanje nastave
- Odmori
- Sekcije i vannastavne aktivnosti
- Učenička/studentaska oprema
- Didaktička oprema
- Nastava na otvorenom i tejelesna aktivnost

- **Karakteristike prostora za odvijanje nastave**

- Sve nastavne aktivnosti učenika osnovnih škola nižih razreda provodile bi se u jednoj učionici, kako bi se izbjeglo bespotrebno kretanje
- Za učenike viših razreda i studente također bi bilo potrebno obezbijediti stalnu učionicu
- Za boravak učenika i studenata preporučuje se prostorija što veće površine i visine, prozračna i osunčana, odvojena vratima
- Neophodno je da se prostorija može provjetravati vanjskim zrakom

- **Organizacija sjedenja u školskim klupama**
 - Neophodno je poštovati udaljenost od najmanje dva metra između svakog učenika i studenta u svim smjerovima
 - Školske klupe treba da budu pozicionirane prema naprijed
 - Treba izbjegavati organizaciju sjedenja koji bi doveli do direktnog *en face* položaja učenika i studenata jednih prema drugima
 - Učenici i studenti u školskim klupama sjedit će po principu „cik-cak“, obezbjeđujući i na taj način adekvatnu distancu
 - Ukoliko je neophodno, mogu se označiti linije rastojanja oznakama na podu ili na drugi adekvatan način

- **Trajanje nastave**

- Preporučuje se da školski čas traje do 35 minuta zbog smanjenja ukupnog vremena provedenog u grupi, te samim time i smanjenje mogućnosti nepoštivanja higijenskih mjera, te i rizika za obolijevanje

- **Odmori**

- Učenici za vrijeme odmora ne bi trebalo da napuštaju učionice ili izlaze u školsko dvorište
- Tamo gdje postoje mogućnosti, treba razmotriti pomjeranje vremena školskog odmora pojedinačno za svaki razred ili grupu

PROCEDURA ZA RAD ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA

Upute vezane za pojedine
segmente nastave

- ... tjelesnog odgoja (sporta)
- ... muzičke kulture i nastava u muzičkim školama
- ... sa učenicima sa poteškoćama u razvoju
- ... u specijaliziranim kabinetima i tokom praktične nastave
- ... proces provođenja ispita na univerzitetu

PROCEDURA ZA RAD ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA

ISHRANA U ODGOJNO-OBRAZOVNOJ USTANOVI

- Zaposlenici na pripremi hrane
- Organizacija ishrane u razredu ili grupi

PROCEDURA ZA RAD ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA

ODRŽAVANJE HIGIJENE I UPRAVLJANJE OTPADOM

- Spremačice i čišćenje
- Radna odjeća i tekstil
- Proračivanje prostora
- Higijena u toaletima
- Upravljanje otpadom

PROCEDURA ZA RAD ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA

ORGANIZOVANI PREVOZ UČENIKA I STUDENATA

- Čistoća i dezinfekcija vozila ustanove
- Organizovani prevoz učenika i studenata

**PROTOKOL POSTUPANJA U SLUČAJU POJAVE SIMPTOMA
ILI BILO KAKVE SUMNJE**

Simptomi – definicija

- Groznica (izmjerena povišena tjelesna temperatura, ili osjećaj groznice ili drhtavica),
- ili najmanje sljedeće:
 - bolno grlo, kašalj, curenje iz nosa;
 - ili zapušenje nosa, kratak dah;
 - ili otežano disanje, bol u mišićima, gubitak mirisa i okusa;
 - ili proljev.

Rizični kontakt – definicija

- Danas se ne može govoriti o nultom riziku!
- „Kontakt“ je svaka osoba s kojom ste bili u kontaktu **na sljedeći način**: nalazili ste se u krugu od 1 metar i manje od druge osobe duže od 15 minuta bez upotrebe odgovarajuće lične zaštitne opreme (maska za lice), ili ste bili u direktnom fizičkom kontaktu sa drugom osobom.
 - Ukoliko ste bili u kontaktu na opisani način, spadate u „visoko rizični kontakt“.
 - Ukoliko niste bili u kontaktu na opisani način (nego ste samo prošli pored osobe, razgovarali s osobom kratko i na udaljenosti, posebno na otvorenom prostoru, osoba nije kašljala ni kihala, niste bili u prisnom fizičkom kontaktu, ljubljenje, grljenje, srdačno rukovanje i slično, ili niste imali nikakav fizički kontakt), spadate u „nisko rizični kontakt“.

PROTOKOL
POSTUPANJA U
SLUČAJU
POJAVE SIMPTOMA

- Način mjerenja tjelesne temperature
- Mjerenje temperature kod učenika, studenata i zaposlenika kod kuće
- Mjerenje temperature kod učenika, studenata i zaposlenika u ustanovi
- Postupanje u slučaju povišene tjelesne temperature
- Prostorija za izolaciju
- Neprijavljeno odsustvo učenika ili studenta
- Bolesni zaposlenik, učenik ili student
- Hitno telefonsko obavještanje ljekara/epidemiologa
- Sumnja ili dokazan pozitivan slučaj na COVID-19
- Lista kontakata

POMOĆNI OBRASCI

_____ (naziv odgojno-obrazovne ustanove)
_____ (adresa)

Broj: _____ (mjesto), _____.20. godina

**PLAN
organizacije i rada za vrijeme trajanja pandemije
novog koronavirusa (SARS-CoV-2) i oboljenja koje on uzrokuje (COVID-19)**

Član 1.

Imajući u vidu trenutnu epidemiološku situaciju na području ZDK određuju se posebne mjere obavljanja radnih zadataka i poslova za sve zaposlene u _____ (naziv odgojno-obrazovne ustanove).

Shodno potrebama, radno vrijeme će se odrediti u jednoj ili dvije smjene.

Svi radni zadaci će se obavljati na način da će neposredni rukovodioci organizovati rad tako da se, ukoliko radni procesi to omogućavaju, izvrši preraspodjela radnih mjesta kako bi se obezbijedila međusobna udaljenost od 1,5 – 2 metra između radnih mjesta.

Član 2.

Radi zdravstvene i epidemiološke zaštite svih radnika koji dolaze na posao i trećih lica koja dolaze u prostorije ustanove, svakodnevno će se vršiti dezinfekcija svih prostorija, posebno nakon svake okončane smjene.

Na svim ulazima u prostorije ustanove biće postavljena dezinfekciona sredstva sa raspršivačima za ruke i dez-barijere za dezinfekciju obuće. Određuje se da će nadzor i kontrolu popunjenosti dezinfekcionim sredstvima vršiti direktor ustanove ili druga osoba sa višegodišnjim iskustvom koju direktor zaduži, te sprematiće u okviru svojih radnih zadataka.

Član 3.

Svi radnici koji dolaze na posao, kao i treća lica koja iz bilo kojeg razloga dolaze u prostorije ustanove, dužni su voditi računa o radu u uslovima socijalne distanca.

Prilikom dolaska i odlaska s posla svi radnici su dužni pridržavati se preporučenih i određenih mjera zaštite (maske i druga preporučena zaštitna oprema), te neposredno prilikom ulaska u prostorije ustanove koristiti dezinfekciona sredstva, odnosno izvršiti dezinfekciju ruku i obuće.

Član 4.

U slučaju bilo kakvih respiratornih simptoma ili bilo kakvih simptoma koji upućuju na COVID-19, zaposleni su dužni preduzeti sve potrebne mjere ostvarivanja kontakta sa nadležnim zdravstvenim institucijama, o istom obavijestiti neposrednog rukovodioca ili upravu ustanove, a sve u cilju zaštite ostalih radnika i učenika/studenata.

Svi radnici su dužni preduzeti potrebne radnje ako su kontaktirali sa licima koja su došla iz inostranstva ili sa područja u kojima su registrovana žarišta zaraze, te o tome odmah obavijestiti rukovodioca, upravu ustanove i nadležne službe radi preduzimanja potrebnih radnji.

Član 5.

Kod obavljanja radnih zadataka i poslova svi radnici su dužni voditi računa da se grupisanje svede na najmanju moguću mjeru, kao i da se vrijeme pauze provodi na preporučenoj udaljenosti i socijalnoj distanci.

Član 6.

Kod obavljanja radnih zadataka i poslova svi radnici, učenici/studenti i roditelji/staratelji, te „treća“ lica koja ulaze u prostorije ove ustanove su dužni pridržavati se i provoditi preporuke iz dokumenta „Procedura za rad odgojno-obrazovnih ustanova – vodič za unapređenje biosigurnosti u kontekstu COVID-19“ izdatog od strane Instituta za zdravlje i sigurnost hrane Zenica, broj 02-2614/20 od 07.08.2020. godine, kao i eventualnih naknadnih revizija ovih Procedura.

Član 7.

Ovaj Plan sačinjen je zbog realne opasnosti od zaraze, te u vezi sa Odlukom Vlade FBiH o proglašenju stanja nesreće uzrokovane pojavom novog koronavirusa na području FBiH od 16.03.2020. godine, kao i Naredbom Kantonalnog štaba civilne zaštite ZDK broj:16-33-3232-79/20 od 05.05.2020. godine.

Ovaj Plan stupa na snagu danom donošenja i važi dok traju okolnosti uzrokovane COVID-19 u BiH ili do drugačije odluke.

Direktor:

Dostavljeno:

1. Oglasa ploča
2. Arhiva

1.

STATI NA PODLOGU DEZ-BARIJERE I ZADRŽATI SE NEKOLIKO SEKUNDI

Covid-19

2.

STATI NA PODLOGU ZA POSUŠIVANJE OBUĆE

Covid-19

SPRAVNO PRANJE RUKU

ISPRAVNO PRANJE RUKU

Ruke se obavezno peru

- prije početka rada
- nakon kašlja, kihanja ili puhanja nosa
- prije rukovanja s kuhanom ili gotovom hranom
- nakon rukovanja ili pripremanja sirove hrane
- nakon rukovanja otpadom
- nakon korištenja toaleta
- nakon jela, pića ili pušenja
- nakon rukovanja novcem
- generalno-redovno

Dezinfekcija ruku se obavlja nakon svakog napuštanja radnog mjesta

**EPIDEMIOLOŠKI UPITNIK ZA „TREĆA“ LICA KOJA MORAJU UĆI U
PROSTORIJE USTANOVE
(osim zaposlenika, učenika i studenata)**

Ime (ime oca) i prezime	
Datum rođenja	
Adresa stanovanja i općina	
Broj telefona	
Kome se klijent obratio, s kim je bio u kontaktu	
Datum i tačno vrijeme posjete ustanovi	
Da li ste boravili u posljednjih 14 dana u rizičnim područjima (unutar ili van BiH)? Ako da, gdje i u kojem periodu?	Da Ne _____
Da li ste u posljednjih 14 dana bili u kontaktu sa osobama koje su boravile u rizičnim područjima, sa osobama koje su bile u samoizolaciji ili sa osobama za koje sumnjate da su zaražene koronavirusom?	Da Ne
Imate li zdravstvenih tegoba:	
- povišena temperatura, groznica, drhtavica	Da Ne (_____ °C)*
- bolno grlo, kašalj, curenje iz nosa	Da Ne
- zamušćenje nosa, kratak dah	Da Ne
- otežano disanje, bol u mišićima, gubitak mirisa i okusa	Da Ne
- proljev	Da Ne

Obrazac popunio: _____

* Po mogućnosti izmjeriti tjelesnu temperaturu beskontaktnim toplomjerom.

** Ovaj Epidemiološki upitnik ispunit će se za svaku osobu koja ulazi u prostorije odgojno-obrazovne ustanove (osim zaposlenika, učenika i studenata), uključujući i roditelje koji eventualno ulaze u prostorije ustanove, i predstavljat će osnovu za eventualno epidemiološko povezivanje kontakata sa pozitivnim slučajem na COVID-19.

*** Popunjavanjem ovog Epidemiološkog upitnika pod punom odgovornošću izjavljujem da, prema mom najboljem znanju, nisam izostavio/la nijedan ostvareni kontakt niti podatak.

LISTA ODRŽAVANJA ČISTOĆE I DEZINFEKCIJE PROSTORA I PREDMETA

Odgojno-obrazovna ustanova: _____

RB	Datum, vrijeme i mjesto održavanja čišćenja i dezinfekcije	Ime i prezime osobe koja je obavila čišćenje i dezinfekciju	Vrsta obavljenog posla i koncentracija i količina sredstva koje je korišteno (mehaničko čišćenje, dezinfekcija, drugo)
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			

* Pod punom odgovornošću potpisujem ovu Listu evidencije održavanja čistoće i dezinfekcije koju sam obavio/la prema mom najboljem znanju i mogućnostima.

LISTA KONTAKATA

Odgojno-obrazovna ustanova: _____

Ime i prezime zaposlenika: _____

Datum: __. __. 20__ . godina

RB	Ime i prezime kontakta	Vrijeme kontaktiranja	Vrsta kontakta	
			Visoko rizični	Nisko rizični
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				

Definiranje „kontakta“. Danas se ne može govoriti o nulom riziku. Međutim, da bi se procijenio rizik neophodni su valjani podaci, pa je zato potrebno precizno definisati šta je to „kontakt“ u smislu COVID-19.

- „Kontakt“ je svaka osoba s kojom ste bili u kontaktu **na sljedeći način**: nalazili ste se u krugu od 1 metar i manje od druge osobe duže od 15 minuta, a posebno ukoliko niste koristili zaštitnu opremu (masku preko usta i nosa), ili ste bili u direktnom fizičkom kontaktu sa drugom osobom.
- Ukoliko ste bili u kontaktu na ovako opisani način, u tabeli stavite „x“ u koloni „visoko rizični kontakt“.
- Ukoliko niste bili u kontaktu na ovako opisani način (nego ste samo prošli pored osobe, razgovarali s osobom kraće od 15 minuta na udaljenosti, posebno na otvorenom prostoru, osoba nije kašljala ni kihala, niste bili u prisnom fizičkom kontaktu, ljubljenje, grljenje, srdačno dugotrajno rukovanje i slično, ili niste imali nikakav fizički kontakt), u tabeli stavite „x“ u koloni „nisko rizični kontakt“.

Ovu Listu kontakata ispunit će svaki zaposlenik i navesti svakog drugog zaposlenika, oznaku grupe učenika ili studenata, roditelja/staratelja, te svaku drugu osobu s kojom je došao u kontakt u toku dana, a Lista će predstavljati osnovu za eventualno epidemiološko povezivanje kontakata sa pozitivnim slučajem sa COVID-19.

Popunjavanjem ove Liste pod punom odgovornošću izjavljujem da, prema mom najboljem znanju, nisam izostavio/a nijedan ostvareni kontakt.

ČEK-LISTA ZA DNEVNO PRAĆENJE ZDRAVSTVENOG STANJA

Razred/grupa: _____

Datum: _____.20____. godine

RB	Ime i prezime	Simptomi (da – ne)									
		Tjelesna temperatura (°C)*, groznica, drhtavica	Bolno grlo	Kašalj	Curenje iz nosa	Zapušenje nosa	Kratak dah	Otežano disanje	Bol u mišićima	Gubitak mirisa i okusa	Proljevi
1.											
2.											
3.											
4.											
5.											
6.											
7.											
8.											
9.											
10.											
11.											
12.											
13.											
14.											
15.											

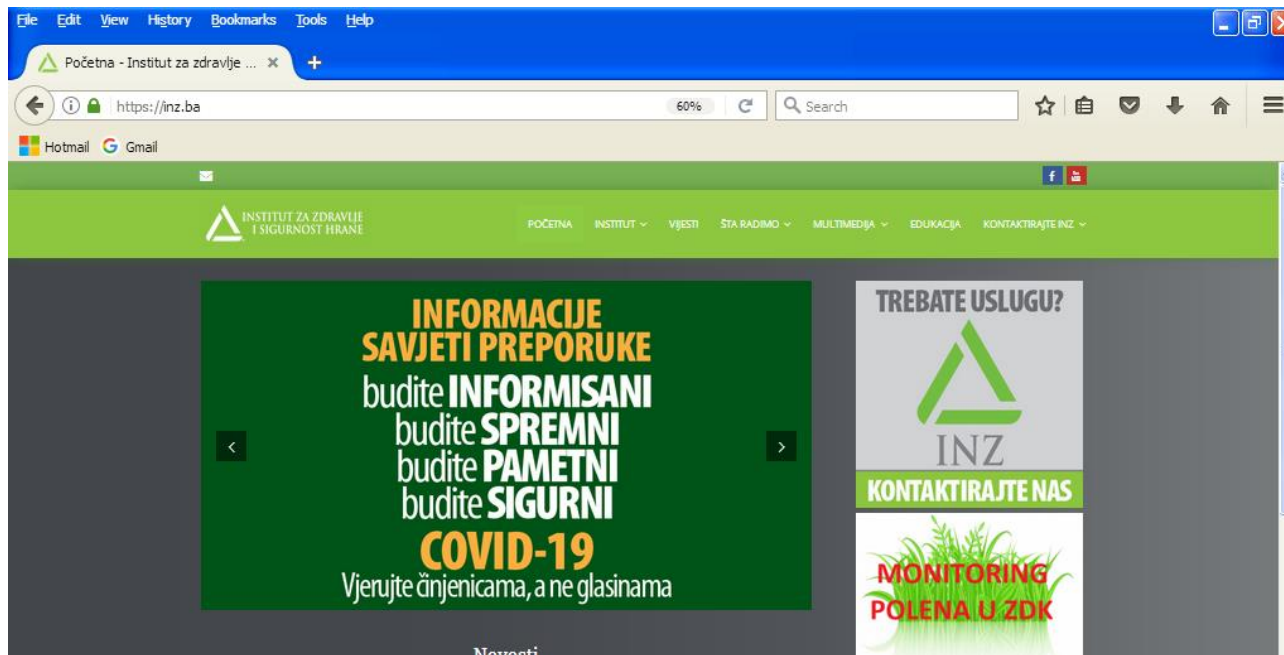
Ček-listu popunio: _____

* Po mogućnosti izmjeriti tjelesnu temperaturu beskontaktnim toplomjerom, ili dobiti informaciju od zaposlenika.

** Popunjavanjem ove Ček-liste pod punom odgovornošću izjavljujem da, prema mom najboljem znanju, nisam izostavio/la nijedan podatak.

Povezane preporuke i procedure

- Procedure za početak rada predškolskih ustanova
- Procedure za rad studentskih i đачkih domova i sličnih ustanova
- Procedure za rad i održavanje ispita na univerzitetu
- itd.

**METODOLOGIJA IZRADE
PLANA ZA USPOSTAVLJANJE I ODRŽAVANJE SISTEMA
BIOSIGURNOSTI U ŠKOLAMA U KONTEKSTU COVID-19**

Plan internog nadzora i kontrole nad biosigurnosnim aspektima u kontekstu COVID-19

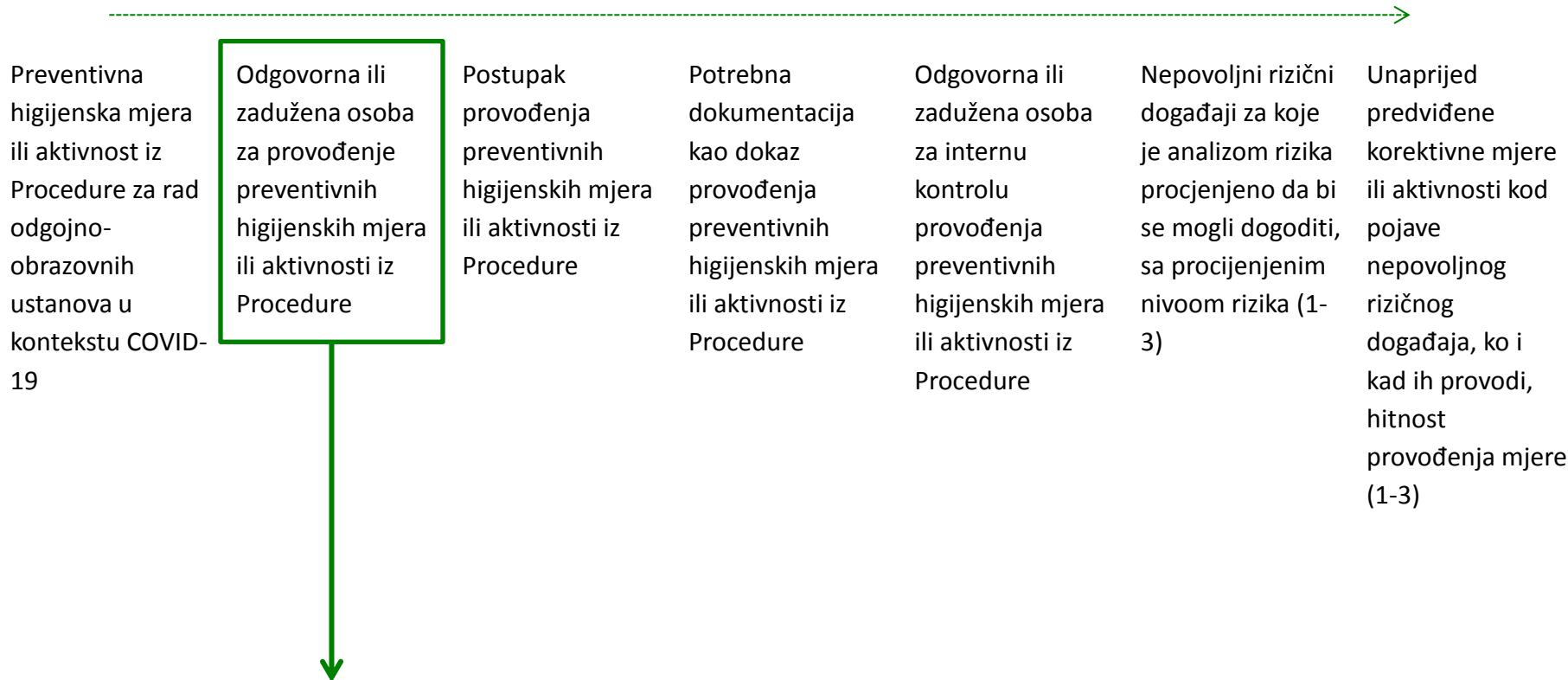
Preventivna higijenska mjera ili aktivnost iz Procedure za rad odgojno-obrazovnih ustanova u kontekstu COVID-19	Odgovorna ili zadužena osoba za provođenje preventivnih higijenskih mjera ili aktivnosti iz Procedure	Postupak provođenja preventivnih higijenskih mjera ili aktivnosti iz Procedure	Potrebna dokumentacija kao dokaz provođenja preventivnih higijenskih mjera ili aktivnosti iz Procedure	Odgovorna ili zadužena osoba za internu kontrolu provođenja preventivnih higijenskih mjera ili aktivnosti iz Procedure	Nepovoljni rizični događaji za koje je analizom rizika procijenjeno da bi se mogli dogoditi, sa procijenjenim nivoom rizika (1-3)	Unaprijed predviđene korektivne mjere ili aktivnosti kod pojave nepovoljnog rizičnog događaja, ko i kad ih provodi, hitnost provođenja mjere (1-3)
---	---	--	--	--	---	--

Na osnovu analize (razmišljanja o potencijalnom problemu i/ili iskustvenog uočavanja problema) i identifikacije potencijalnog rizika na nekoj rizičnoj tački, odrediti mjeru koju smatrate da je potrebno i želite interno kontrolisati.

Primjer 1: Procedurom je definisano da roditelji ne ulaze u školski objekat radi smanjenja broja kontakata. Procjenjujete da postoji rizik od kontinuiranog insistiranja od strane nekolicine roditelja da uvedu svoje dijete skroz u učionicu.

Primjer 2: Procedurom definisano da stariji učenici nose maske kontinuirano. Na osnovu saznanja pojedinih razrednika procjenjujete da bi učenici III-a razreda vaše srednje škole mogli insistiraju da istu ne nose, navodeći da oni “preuzimaju odgovornost”.

Plan internog nadzora i kontrole nad biosigurnosnim aspektima u kontekstu COVID-19

Na osnovu analize (spoznaje o tome koji zaposlenik je u najboljoj situaciji da sagleda problem i provede mjeru), odrediti/zadužiti osobu koja će imati zadatak i biti odgovorna za provođenje mjere, što predstavlja disperziju odgovornosti na fer osnovi. (Npr. direktor škole ne može biti odgovoran za provođenje prozračivanja učionice, ali spremačica ne može biti odgovorna za imenovanje operativnog kriznog tima.)

Primjer 1: Provođenje mjere ograničenja ulaska u školski objekat svim roditeljima, pa i grupi roditelja koji insistiraju da ulaze u objekat vršit će odjeljske starješine.

Primjer 2: Osiguranje provođenja mjere nošenja maske provodit će razredni starješina i svi predmetni nastavnici III-a razreda.

Plan internog nadzora i kontrole nad biosigurnosnim aspektima u kontekstu COVID-19

Preventivna higijenska mjera ili aktivnost iz Procedure za rad odgojno-obrazovnih ustanova u kontekstu COVID-19

Odgovorna ili zadužena osoba za provođenje preventivnih higijenskih mjera ili aktivnosti iz Procedure

Postupak provođenja preventivnih higijenskih mjera ili aktivnosti iz Procedure

Potrebna dokumentacija kao dokaz provođenja preventivnih higijenskih mjera ili aktivnosti iz Procedure

Odgovorna ili zadužena osoba za internu kontrolu provođenja preventivnih higijenskih mjera ili aktivnosti iz Procedure

Nepovoljni rizični događaji za koje je analizom rizika procijenjeno da bi se mogli dogoditi, sa procijenjenim nivoom rizika (1-3)

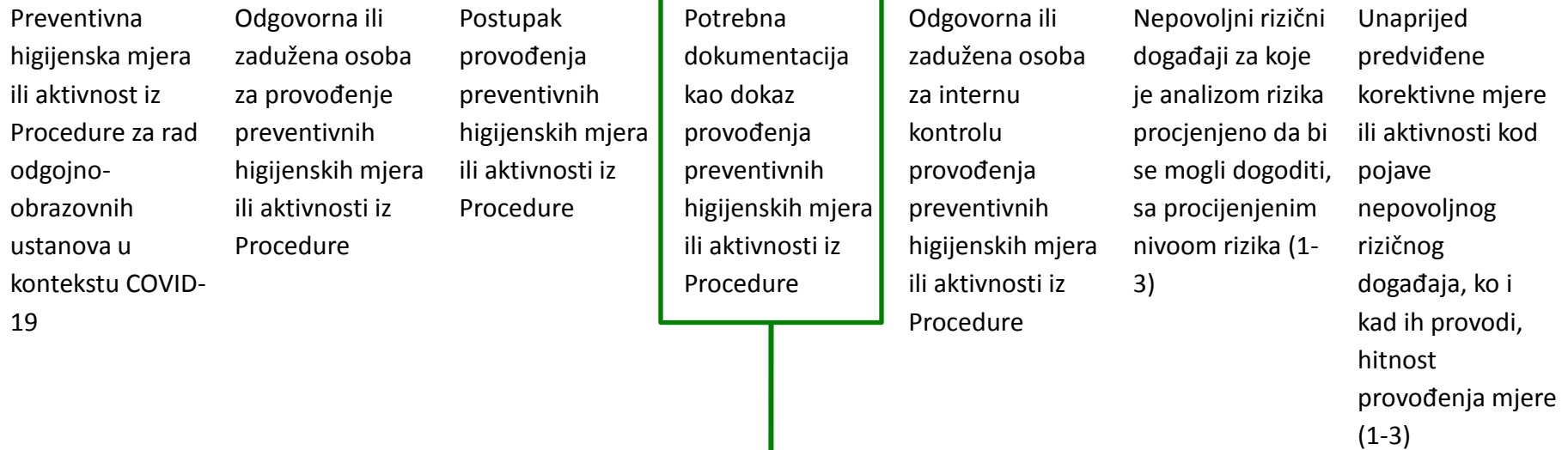
Unaprijed predviđene korektivne mjere ili aktivnosti kod pojave nepovoljnog rizičnog događaja, ko i kad ih provodi, hitnost provođenja mjere (1-3)

Na osnovu smjernica propisanih Procedurom i/ili na osnovu vlastite analize koja je u skladu sa Procedurom, odrediti postupak provođenja mjere. (Npr. Procedurom je propisano da zaposlenici svakodnevno ispunjavanju Listu kontakata, ali škola će odrediti da li će se ova Lista voditi u *hard copy* ili elektronskoj formi.)

Primjer 1: Odjeljske starješine će provoditi mjeru putem obavještanja, razgovora, skretanja pažnje, objašnjavanja značaja provođenja mjere, ukazivanja na neophodnost poštivanja Procedure i sl.

Primjer 2: Razredni starješina i svi predmetni nastavnici skretat će pažnju, upozoravati i objašnjavati značaj provođenja mjere nošenja maske svim učenicima, pa i učenicima III-a razreda koji to odbijaju i istu ne nose. Razredni starješina pokušat će pronaći (ne)formalnog lidera među učenicima kojeg ostali učenici "slušaju" i koji će imati dodatni pozitivan uticaj na ostale učenike.

Plan internog nadzora i kontrole nad biosigurnosnim aspektima u kontekstu COVID-19

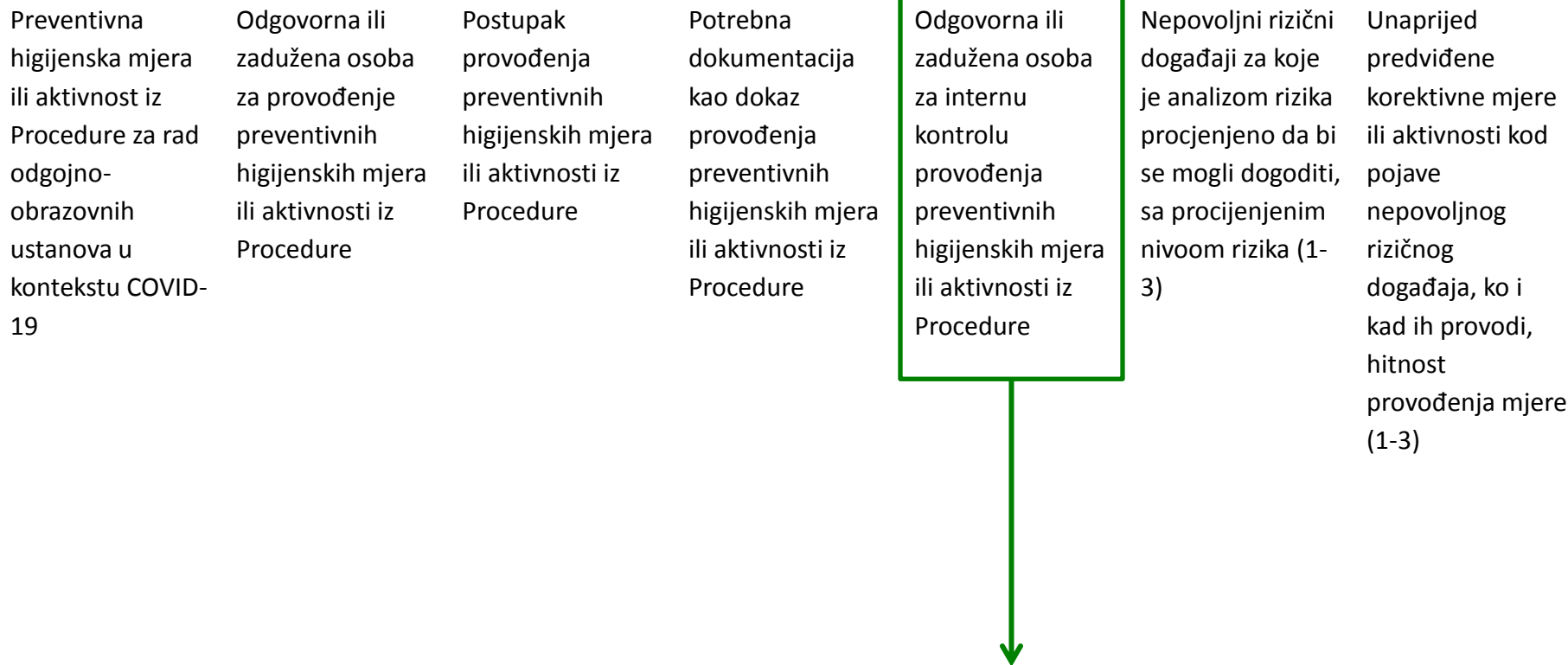

Dio dokumentacije propisan je Procedurom, a za sve što operativni krizni tim analizom procijeni da je neophodno dokumentovati formirat će se dodatna dokumentacija. (Npr. Procedurom je propisano da zaposlenici na održavanju čistoće ispunjavanju Listu održavanja čistoće i dezinfekcije prostora i predmeta, ali će operativni krizni tim na osnovu prijedloga profesora tjelesnog odgoja uvesti da se ova Lista popunjava i nakon čišćenja i dezinfekcije lopti i ostalih sportskih rekvizita.)

Primjer 1: Za dokumentovanje provođenja mjere odjeljske starješine imat će kopiju obavještenja kojeg su podijelili učenicima da predaju svojim roditeljima.

Primjer 2: Za dokumentovanje provođenja mjere služit će obavještenja postavljena na zidovima u školi.

Plan internog nadzora i kontrole nad biosigurnosnim aspektima u kontekstu COVID-19

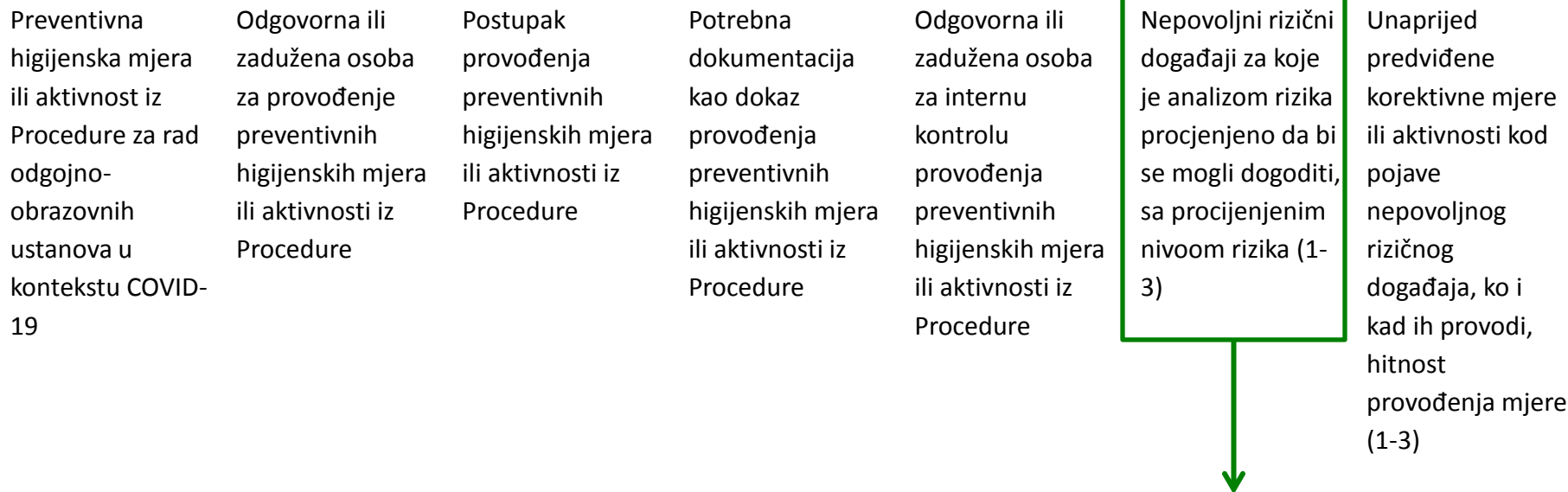

Na osnovu analize (spoznaje o tome koji zaposlenik je u najboljoj situaciji da sagleda problem i kontroliše provođenje mjere), odrediti/zadužiti osobu koja će imati zadatak i biti odgovorna za kontrolisanje provođenja mjere, što predstavlja disperziju odgovornosti na fer osnovi.

Primjer 1: Kontrolisanje provođenja mjere obavještanja roditelja o ograničenju ulaska u školski objekat vršit će zamjenik direktora.

Primjer 2: Kontrolisanje provođenja mjere obavještanja učenika III-a razreda i generalno o neophodnosti nošenja maske provodit će pedagog škole.

Plan internog nadzora i kontrole nad biosigurnosnim aspektima u kontekstu COVID-19

Na osnovu analize (razmišljanja o potencijalnom problemu i/ili iskustvenog uočavanja problema) i identifikacije potencijalnog rizika na nekoj rizičnoj tački, unaprijed predvidjeti jedan ili više mogućih nepovoljnih rizičnih događaja koji bi se mogli dogoditi u budućnosti, te procijeniti nivo rizika: 1 – nisko rizičan, 2 – srednje rizičan, 3 – visoko rizičan. (U ovom smislu škola se neće baviti procjenom epidemioloških rizika, nego vlastitom procjenom i karakterizacijom nekog događaja kao nepovoljnog i rizičnog. Potrebno je osvijestiti razliku između “smanjiti širenja COVID-19 u školi” i “smanjenja rizika od pojave nepovoljnih događaja u školi, u skladu sa Procedurom, a koji mogu dovesti do širenja COVID-19”, pri čemu se razmišljanje u školama treba fokusirati na drugu stavku.)

Primjer 1: Nekoliko roditelja ušlo je u školski objekat sa svojim djetetom skroz do učionice bez zaštitne maske i tu su se zadržali 10-tak minuta, te samim time ostvarili kontakte sa ostalom djecom i osobljem škole bez održavanja propisane distance (procijenjeni nivo rizika 2).

Primjer 2: Svi učenici razreda III-a proveli su nekoliko časova nastave ne noseći masku i ne poštujući propisanu distancu, a jedan od učenika je vidljivo prehladen (procijenjeni nivo rizika 3).

Plan internog nadzora i kontrole nad biosigurnosnim aspektima u kontekstu COVID-19

Preventivna higijenska mjera ili aktivnost iz Procedure za rad odgojno-obrazovnih ustanova u kontekstu COVID-19	Odgovorna ili zadužena osoba za provođenje preventivnih higijenskih mjera ili aktivnosti iz Procedure	Postupak provođenja preventivnih higijenskih mjera ili aktivnosti iz Procedure	Potrebna dokumentacija kao dokaz provođenja preventivnih higijenskih mjera ili aktivnosti iz Procedure	Odgovorna ili zadužena osoba za internu kontrolu provođenja preventivnih higijenskih mjera ili aktivnosti iz Procedure	Nepovoljni rizični događaji za koje je analizom rizika procijenjeno da bi se mogli dogoditi, sa procijenjenim nivoom rizika (1-3)	Unaprijed predviđene korektivne mjere ili aktivnosti kod pojave nepovoljnog rizičnog događaja, ko i kad ih provodi, hitnost provođenja mjere (1-3)
---	---	--	--	--	---	--

Na osnovu analize (razmišljanja o potencijalnom rješenju problema i/ili iskustvenom uočavanju rješenja problema), unaprijed predvidjeti jedno ili više mogućih rješenja nepovoljnih rizičnih događaja (korektivnih mjera ili aktivnosti) koja bi se mogla provesti u slučaju nepovoljnog rizičnog događaja, odrediti osobu koja bi provodila predviđene mjere i kada bi ih provodila, te procijeniti nivo hitnosti: 1 – mala hitnost, 2 – srednja hitnost, 3 – velika hitnost. (U ovom smislu škola se neće baviti provođenjem epidemioloških mjera, nego vlastitom procjenom i karakterizacijom potencijalnog mogućeg rješenja nepovoljnog događaja. Potrebno je osvijestiti razliku između “epidemioloških mjera za COVID-19” i “korektivnih mjera za nepovoljne rizične događaje, u skladu sa Procedurem, a koji mogu dovesti do smanjenja vjerovatnoće širenja COVID-19”, pri čemu se razmišljanje u školama treba fokusirati na drugu stavku.)

Primjer 1: Zamjenik direktora škole odmah će upozoriti roditelje koji su ušli u školski objekat da je ulazak ograničen, te skrenuti pažnju na obavezu nošenja maske i održavanja distance (procijenjeni nivo hitnosti 2).

Primjer 2: Operativni krizni tim škole odmah će strogo upozoriti sve učenike III-a razreda, a njihove roditelje obavijestiti propustima u vezi nošenja maske i poštivanje propisane distance. Prehlađenog učenika će se izmjestiti u prostoriju za izolaciju i biće pozvani njegovi roditelji radi konsultacija sa zdravstvenom ustanovom i procjene njegovog zdravstvenog stanja. Operativni krizni tim škole posavjetovat će se sa nadležnim zdravstvenim ustanovama (npr. Služba za školsku higijenu Instituta ili Higijensko-epidemiološka služba nadležnog Doma zdravlja) o daljem postupanju u vezi sa prehlađenim učenikom, o potrebi eventualne zdravstvene procjene ostalih učenika, eventualnoj potrebi dodatne dezinfekcije prostora i sl. (nivo hitnosti 3).

-
- Osim planiranja i predviđanja, operativni krizni tim škole treba voditi **evidenciju/registar** nepovoljnih rizičnih događaja koji su se stvarno desili i korektivnih akcija koje su se stvarno poduzele.
-
- SPECIFIČNI CILJ**: Smanjiti rizik od pojave **nepovoljnih događaja** u školama koji mogu dovesti do širenja COVID-19.
-
- Sistem na početku ne mora biti idealno postavljen – on se treba kontinuirano poboljšavati.

AKCIONI PLAN
SLUŽBE ZA ŠKOLSKU HIGIJENU INZ-a
ZA SMANJENJE RIZIKA ZA OBOLJEVANJE OD COVID-19
I POVEĆANJE BIOSIGURNOSTI U ŠKOLAMA
– PRVO POLUGODIŠTE 2020./2021. ŠKOLSKE GODINE

- Okupaciono zdravlje je usko vezano sa javnim zdravstvom, te uključuje rano prepoznavanje i aktivnosti na smanjenju faktora rizika za obolijevanje i povređivanje u radnom okruženju. Svaka odgojno-obrazovna ustanova je radno okruženje za njene zaposlenike, ali i svojevrsno radno okruženje za učenike i studente.
- Ciljevi ovog Akcionog plana su:
 - zaštita i promocija zdravlja unutar odgojno-obrazovnih ustanova,
 - povezivanje zdravstvenog i obrazovnog sektora,
 - obezbjeđivanje dokaza za provođenje daljih preventivnih higijenskih mjera,
 - obezbjeđivanje maksimalno mogućeg funkcionisanja odgojno-obrazovnog sektora sa zdravstvenog aspekta u kontekstu COVID-19.

Djelatnost SLŠH i COVID-19

- Na osnovu Standarda i normativa iz obaveznog zdravstvenog osiguranja u oblasti preventivno-promotivne zdravstvene zaštite mladih u školama i fakultetima, SLŠH provodi sljedeće programe od kojih se tačke 4. i 6. vežu za aktuelnu situaciju:
 1. Monitoring i evaluacija rasta i razvoja djece i omladine
 2. Zdravi životni stilovi
 3. Mentalna higijena
 4. Povećanje sigurnosti u školama
 5. Monitoring i evaluacija zdravstvene ispravnosti hrane i vode u školama, sanitarnih pregleda osoblja u kuhinjama i DDD
 6. Sanitarno-higijenski nadzor nad školskim objektima, mikroklimatskim uslovima u školskoj sredini, nastavom i učilima
 7. Informacioni sistem i istraživački rad

Naš tim

16 medicinskih sestara i tehn. sa prvim ili drugim ciklusom univerzitetskog obrazovanja

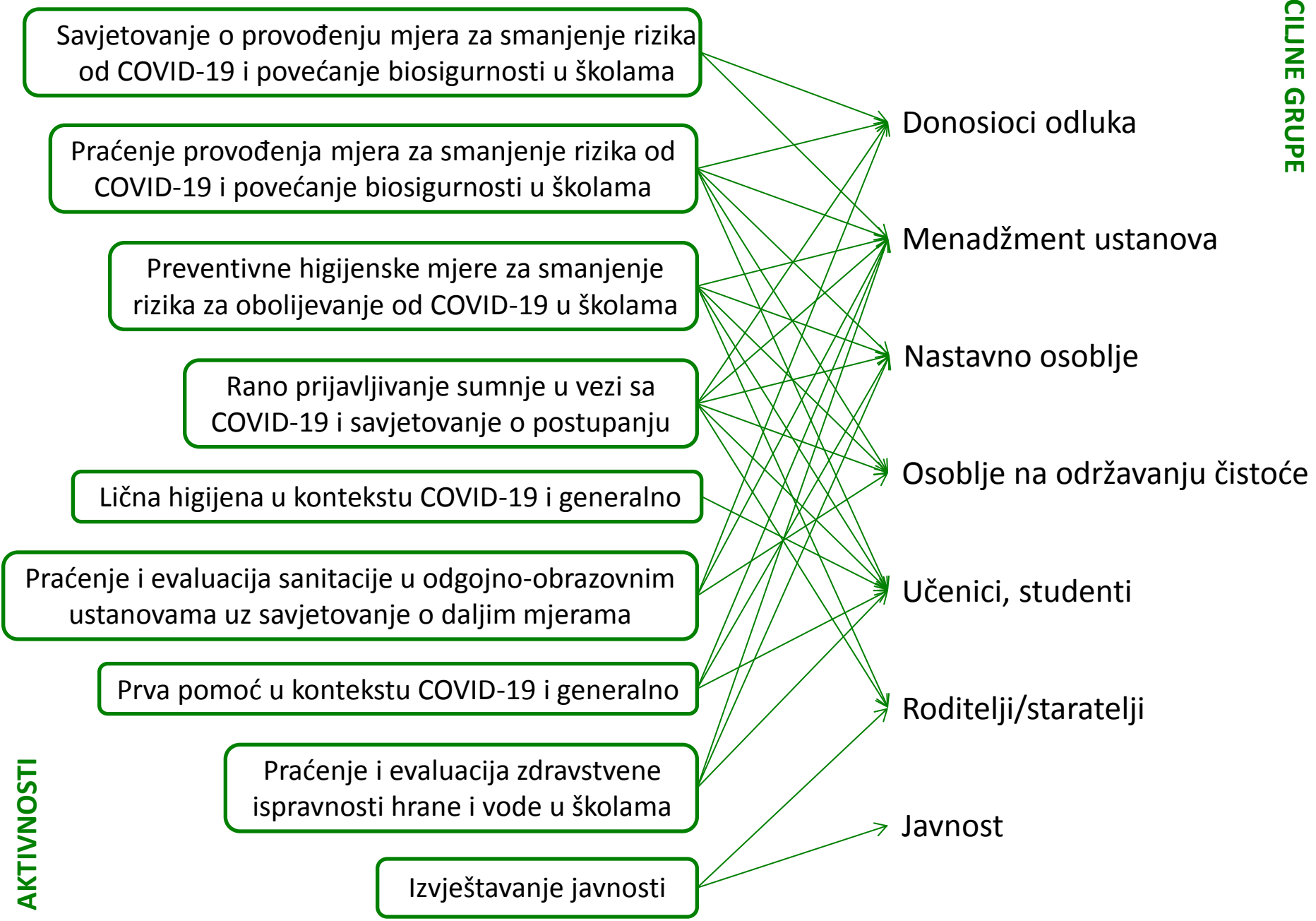

Jedan medicinski tehničar – doc. dr. sc.

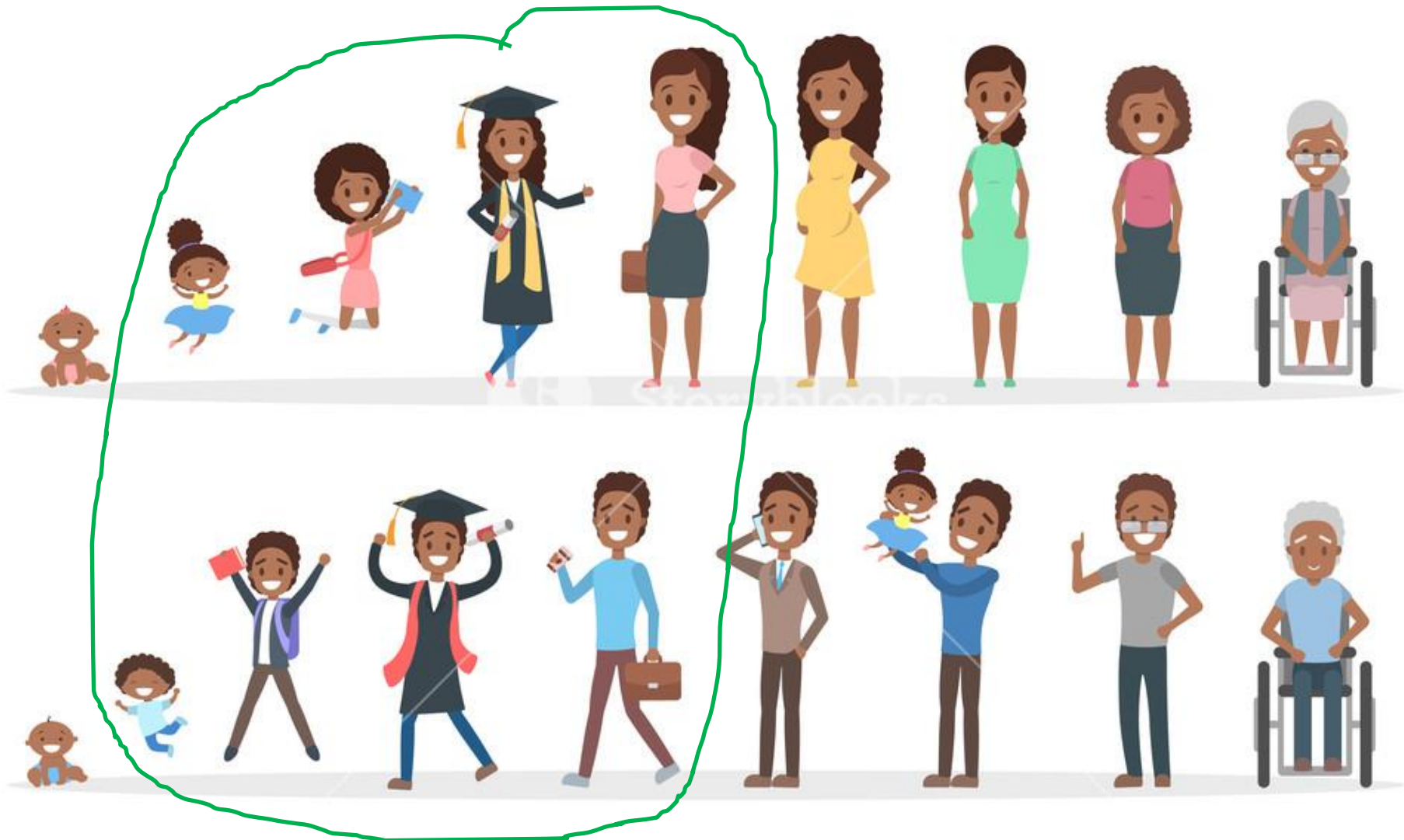

Jedan magistar informatike/statističar

Zdrava mladost – zdrava starost

INZ – U službi javnog zdravlja...

Panika nije opcija, oprez i odgovornost jesu!

